
VLIV ANGLIČTINY NA EKONOMICKOU NĚMČINU

Lenka Kalousková, Ivana Musilová*

Znalost nejméně dvou světových jazyků je v dnešní době nezbytným předpokladem pro všechny, kdo chtějí uspět na evropském pracovním trhu. Na českých školách dominuje v roli prvního cizího jazyka angličtina, následovaná němčinou a románskými jazyky. Ve své pedagogické praxi se proto při výuce německého hospodářského jazyka na Vysoké škole ekonomické v Praze stále častěji setkáváme s problematikou němčiny jako terciárního jazyka, který se dostává do stínu angličtiny a je jí samozřejmě ovlivňován, a to jak pozitivně, tak negativně. Pokud student při osvojování němčiny využívá lexikální, gramatické, slovtvorné či ortografické podobnosti s angličtinou, mluvíme o pozitivním transferu. Promítá-li do němčiny student naopak nevědomě a nesprávně jazykové jevy typické pro angličtinu, jde o takzvané interferenční chyby. Tento jev se v lingvistice nazývá negativní transfer. Interferenční chyby mohou za určitých okolností způsobit nedorozumění. V některých případech může jít jen o neobratné sdělení, jehož smysl německy mluvící posluchač sice chápe, ale které ho udiví či pobaví, jindy ho takovéto chyby mohou uvést v nejistotu, zda správně pochopil sdělení mluvčího.

1. Pozitivní transfer

Výuku obecné i odborné – v našem případě ekonomické – němčiny lze značně zefektivnit připomínáním souvislostí s angličtinou nejen v rovině lexikální, ale i gramatické a morfologické.

V rovině lexikální existuje nepřeberné množství příkladů, kdy jsou slova identická, případně velmi podobná. Jsou to například podstatná jména: *bank – Bank, economy – Ökonomie, household – Haushalt, income – Einkommen, industry – Industrie, product – Produkt, rate – Rate, risk – Risiko, stability – Stabilität, sum – Summe, thousand – tausend*, přídavná jména: *deep – tief, free – frei, green – grün, local – lokal, rich – reich*, či slovesa: *cost – kosten, dispose – disponieren, find – finden, invest – investieren, order – ordern, reduce – reduzieren, sink – sinken*.

V oblasti gramatické může vyučující upozornit například na shody při tvoření slovesných časů nebo způsobů: *have/haben + přídělník minulý* (tj. perfektní – present perfect), *would/würde + infinitiv* (tj. kondicionál presens) apod. a dále na shodnou rekcii sloves: *begin with – beginnen mit, belong to – gehören zu, collaborate on – zusammenarbeiten an, meet sb. – jn. treffen, speak about – sprechen über, thank for – danken für* atd.

* Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů (lenka.kalouskova@vse.cz, ivana.musilova@vse.cz).

Souvislosti lze vysledovat rovněž v negaci, srov.: *not easy – nicht einfach, not enough – nicht genug, not available – nicht verfügbar, not happy with the service – nicht zufrieden mit dem Service*. Dále stojí za připomenutí souvislosti v užívání členu, srov.: *attend an interview – zu einem Interview gehen, I enclose a curriculum vitae for your attention. – Ich lege einen Lebenslauf bei. I sometimes have to work a very long shift. – Ich muss manchmal eine lange Schicht machen. You have the chance to move abroad. – Sie haben/du hast die Chance, ins Ausland zu ziehen*.

V morfologické rovině existují v obou jazycích obdobná pravidla pro tvoření kompozit, což ulehčuje vytváření hypotéz při hledání významu slova. Angličtina sice nemá stejná pojítka jako němčina, ale obě složky si často odpovídají: *bookshop – Buchladen, house-owner – Hauseigentümer, network – Netzwerk, production costs – Produktionskosten, workforce – Arbeitskraft, work-saving – arbeitssparend, tax-privileged – steuerbegünstigt, worldwide – weltweit*. Studenty také můžeme upozornit na sémanticky a foneticky podobné či shodné prefixy a sufixy: *cost-free – kostenfrei, hopeful – hoffnungsvoll, misunderstand – missverstehen, react – reagieren, unsure – unsicher, worthless – wortlos*. Stejným sufixem se v obou jazycích tvoří například také substantiva označující činnosti či povolání *worker – Arbeiter* a názvy věcí a přístrojů: *printer – Drucker*.

2. Negativní transfer

Zatímco některé interlingvální podobnosti mohou osvojení cílového jazyka ulehčit, jsou jiné naopak příčinou vzniku interferenčních chyb. Protože se s tímto jevem setkáváme při výuce němčiny stále častěji, rozhodly jsme se věnovat anglicko-německé interferenci náležitou pozornost a popsat chyby v rovině ortografické, lexikální, gramatické a syntaktické.

K ortografickým chybám dochází především u slov, která v obou jazycích stejně nebo podobně znějí, mají totožný význam, ale jiný pravopis, např. *firm – Firma, idea – Idee, list – Liste, market – Markt, method – Methode, programme – Programm, English – Englisch, Prague – Prag*.

V lexikální rovině způsobují nejfrekventovanější interferenční chyby takzvaní falešní přátelé, termín přeložený z francouzského faux amis. V němčině a angličtině existuje řada slov, které se v obou jazycích stejně nebo velmi podobně vyslovují, mají ale jiný význam. Chybně zvolený výraz ze skupiny falešných přátel může zcela změnit obsah sdělení a vést k nedorozumění, např. *also (také) – also (tedy), build (stavět) – bilden (tvořit), lock (zamknout) – locken (lákat), meaning (význam) – Meinung (názor), rise (stoupat, zvyšovat) – reisen (cestovat), show (ukázat) – schauen (dívat se), spend (strávit, utrácet) – spenden (darovat), strong (silný) – streng (přísný), where (kde) – wer (kdo) atd.* Chyby vznikají buď doslovným překladem z angličtiny do němčiny, nebo použitím podobně znějícího německého výrazu: *spend money* se chybně překládá jako *Geld verbringen* (místo *ausgeben*), *pass an exam* pak jako *eine Prüfung passen* (namísto *ablegen*). Typickým problémem jsou také zeměpisná jména, kdy studenti používají v němčině anglické geografické názvy, např. *Poland* místo *Polen, Slovakia* namísto *Slowakei*.

Jak již bylo naznačeno výše, v některých případech se němčina a angličtina v použití předložky shodují, jindy však každý jazyk vyžaduje předložku odlišnou: *by*

air – mit dem Flugzeug, for lunch – zum Mittagessen, from London – aus London, lack of, shortage of – Mangel an atd. Překlad anglické předložky do němčiny je příčinou častých interferenčních chyb. Někdy je sice předložka v daném případě v obou jazycích totožná, v němčině však splývá s určitým členem: *in August – im August*.

Interferenční chyby se v hojně míře objevují také v rovině gramatické a syntaktické. V obou jazycích existuje řada podobně znějících podstatných jmen se stejným významem, která se liší pouze gramatickými vlastnostmi a jevy, například tvorbou plurálu. Výsledkem jsou pak v němčině chybné tvary množného čísla, a to nejen u slov cizího původu: *Instituts, Banks, Students, Preises* atd.

Matoucí jsou také odlišné předložkové vazby u významově shodných anglických a německých sloves: *be interested in – interessiert sein an, take part in – teilnehmen an, specialize in – sich spezialisieren auf, wait for – warten auf* atd. Kromě toho existuje velký počet anglických sloves, která ve srovnání s odpovídajícím německým ekvivalentem vyžadují předložkovou vazbu: *happen to sb. – passieren jm., listen to – jn./etwas hören, look for – jn./etwas suchen, proceed with – etwas fortsetzen, say to sb./st. – sagen jm.* apod.

Další typ gramatických chyb vzniklých pod vlivem angličtiny představuje nesprávné stupňování: *mehr gefährlich, mehr interessant*. Zatímco v angličtině je nutné použít opis s *more* u víceslabičných přídavných jmen, v němčině se opisu s *mehr* užívá zřídka. Přídavná jména včetně víceslabičných zpravidla přibírají příponu *-er*. Chybuje se také v průběhovém trpném rodě, kde pod vlivem angličtiny dochází k chybnému použití pomocných sloves *werden* a *sein*: *This company was founded in 1985. – Dieses Unternehmen wurde 1985 gegründet*. Němčina a angličtina se liší také předložkou pro vyjádření činitele v trpném rodě. Zatímco angličtina používá pouze *by*, v němčině existují podle kontextu předložky *von, durch* a v určitých případech *mit*. *This company was founded by my grandfather. – Dieses Unternehmen wurde von meinem Großvater gegründet*.

Dalším úskalím je používání infinitivu po tázacích příslovcích a zájmenech. V angličtině lze po určitých slovesech, např. *ask, know, show, tell*, používat tázací zájmeno nebo příslovce s infinitivem s to: *I don't know what to do*. V němčině je ale nutné takovou konstrukci opsat vedlejší větou s modálními slovesy *sollen* či *können*. Pokud je sloveso ve vedlejší větě tranzitivní, lze rovněž použít vazbu *sein* + infinitiv s zu: *I don't know where to find skilled staff. – Ich weiß nicht, wo man qualifiziertes Personal finden kann. – Ich weiß nicht, wo qualifiziertes Personal zu finden ist*. Nutno podotknout, že výše zmíněné chyby nelze přisuzovat jen interferenčnímu vlivu angličtiny, neboť se jich dopouští i studenti, kteří se anglicky nikdy neučili, a to pod vlivem mateřského jazyka: *nevím co dělat, není co řešit* apod. Domníváme se však, že vliv angličtiny rušivé působení mateřštiny posiluje.

Anglický slovosled se promítá jak do německých vět jednoduchých, tak do souvětí. V jednoduchých větách jde především o nesprávné postavení příslovčí, a to podle pravidel anglické gramatiky. Například stojí-li *hier* a *jetzt* na začátku věty, následuje bezprostředně přísudek, na rozdíl od angličtiny, kde stojí příslovce na konci věty, srov.: *Hier haben die Leute mehr Einkaufsmöglichkeiten. – People have more shopping opportunities here*. V němčině se příslovce nekladou mezi podmět a přísudek, jak to známe z angličtiny: *He already works. – Er arbeitet schon. They still want to*

collaborate on this project. – Sie möchten an dem Projekt noch zusammenarbeiten. Rovněž německé *auch* zaujímá podle kontextu různé pozice ve větě oproti anglickému *too*, které stojí vždy na konci věty.

Pro utvoření správného německého souvětí je třeba vědět, jak ovlivňuje konkrétní německá spojka postavení slov ve větě. Zatímco anglické spojky nemají na slovosled v souvětích výrazný vliv, přímý pořádek slov ve větě existuje v němčině pouze po několika spojkách. Velmi častou chybou je v němčině postavení slovesa v nepřímých otázkách a ve vedlejších větách, a to podle anglického vzoru: *I wonder how the government aims to reduce unemployment. – Ich frage mich, wie die Regierung die Arbeitslosigkeit bekämpfen möchte. I'm afraid that it is not possible. – Ich fürchte, dass es nicht möglich ist.*

Specifickým problémem jsou ustálená slovní spojení. Jednou z nejčastějších chyb je používání sloves *sein* a *haben*. Tam, kde angličtina preferuje fráze *to be*, používá němčina jiná slovesa, nejčastěji *haben*. Například *to be free – frei haben, to be late – zu spät kommen, to be right – recht haben*. Podobně preferuje angličtina osobní vazbu, např. *I am cold*, zatímco němčina spíše neosobní *Mir ist (es) kalt*.

Všechny interferenční chyby, kterých se naši studenti hospodářské němčiny na Vysoké škole ekonomické v Praze dopouštějí jak v mluvených, tak i v psaných projevech, jsme shromáždily, utřídily do několika skupin podle slovních druhů a popsaly. Na základně vzniklé analýzy jsme vytvořily cvičebnici „**Němčina po angličtině**“, jejímž cílem je pomoci tyto chyby odstranit. Samostatnou kapitolu jsme věnovaly také slovosledu a ustáleným slovním spojením. Cvičebnice obsahuje také tabulku interferenčních chyb, ve které je každá jednotlivá chyba vysvětlena. Nedílnou součástí cvičebnice je soubor interaktivních cvičení na CD. Elektronické zpracování vychází vstříc moderním metodám výuky.

Závěrem je nutno dodat, že některé anglicko-německé interferenční chyby v němčině pomalu zdomácňují. Jde například o vazbu: *It doesn't make a sense. – Das macht keinen Sinn.* (namísto *Das hat keinen Sinn*). Dále je to stále častěji užívaná předložka *in* ve spojení s letopočtem: *in 2011*. Spisovná němčina užívá letopočet bez předložky, nebo s vazbou *im Jahr(e)* 2011. Rovněž vkládání spojky *und* mezi stovky a desítky přejímá němčina z angličtiny. V poslední době můžeme také slyšet vazbu *das meint* (místo správného *das heißt*) podle anglického *it means*.

Literatura

- ANTOŇOVÁ, CH.; KALOUSKOVÁ, L.; MUSILOVÁ I.; ŠVIHLÍKOVÁ, I. 2009. *Němčina po angličtině*. Praha : VŠE, Nakladatelství Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1582-3.
- BUSCHA, A.; FRIEDRICH, K. 2009. *Deutsches Übungsbuch. Übungen zum Wortschatz der deutschen Sprache*. München : Langenscheidt KG, 2009.
- DREYER, H; SCHMITT, R. 2004. *Lehr- und Übungsbuch der deutschen Grammatik*. Ismaning : Hueber Verlag, 2004.
- DUDEN. 2006. *Die deutsche Rechtschreibung*. 24. Auflage. Mannheim : Dudenverlag, 2006.
- DUDEN. 1989. *Deutsches Universalwörterbuch*. 2. Auflage. Mannheim : Dudenverlag, 1989.
- HAIS, K.; HODEK, B. 1984. *Velký anglicko-český slovník*. Praha : Academia, 1984.
- HELBIG, G.; BUSCHA, J. 2009. *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. München : Langenscheidt KG, 2009.

- HELBIG, G.; BUSCHA J. 2009. *Leitfaden der deutschen Grammatik*. München : Langenscheidt KG, 2009.
- HÖPPNEROVÁ, V. 1995. *Grammatische und lexikalische Schwerpunkte im Unterricht der deutschen Wirtschaftssprache*. Praha : VŠE, 1995.
- HÖPPNEROVÁ, V. 2006. *Zrádná slova v německém jazyce*. Praha : Ekopress, 2006.
- JUNG, W. 1966. *Grammatik der deutschen Sprache*. Leipzig : VEB Bibliographisches Institut, 1966.
- KURSIŠA, A.; NEUNER, G. 2006. *Deutsch ist easy!* Lehrerhandreichungen und Kopiervorlagen „Deutsch nach Englisch“ für den Anfangsunterricht. Ismaning : Hueber Verlag, 2006.
- MURET, S. 1969. *Langenscheidts Enzyklopädisches Wörterbuch der englischen und deutschen Sprache*. 3. Auflage. München : Langenscheidt, 1969.
- NEUNER, G.; HUFEISEN, B. 2001. *Mehrsprachigkeit und Tertiärsprachen. Tertiärsprachen lehren und lernen. Beispiel Deutsch nach Englisch*. Teil 1, Linguistische Grundlagen und didaktisch-methodische Konzeption. Erprobungsfassung. München : Goethe Institut Inter Nationes, 2001.
- NEUNER, G.; HUFEISEN, B. 2001. *Mehrsprachigkeit und Tertiärsprachen. Tertiärsprachen lehren und lernen. Beispiel Deutsch nach Englisch*. Teil 3, Lehrmaterialien für den Tertiärsprachenunterricht. Erprobungsfassung. München : Goethe Institut Inter Nationes, 2001.
- NEUNER, G.; KURSISA, A. 2001. *Mehrsprachigkeit und Tertiärsprachen. Tertiärsprachen lehren und lernen. Beispiel Deutsch nach Englisch*. Teil 4, Prüfungen und Lernkontrollen im Tertiärsprachenunterricht. Erprobungsfassung. München : Goethe Institut Inter Nationes, 2001.
- NEUNER, G.; KOITHAN, U.; KURSISA, A. 2001. *Mehrsprachigkeit und Tertiärsprachen. Tertiärsprachen lehren und lernen. Beispiel Deutsch nach Englisch*. Teil 5, Materialien zur Lehrerfortbildung. Erprobungsfassung. München : Goethe Institut Inter Nationes, 2001.
- RINAS, K. 2003. *Vorsicht-Fehler! Odstraňujeme nejčastější „české“ chyby v němčině*. 1. vyd. Plzeň : Fraus, 2003.
- SICK, B. 2005. *Der Dativ ist dem Genitiv sein Tod*. Köln : Kiepenheuer & Witsch, 2005.
- SPARLING, D. 1989. *English or Czenglish*. 2. vyd. Praha : SPN, 1989.
- STEVENS, J. 2009. *True and False Friends, Stolpersteine im englischen Wortschatz*. Ismaning : Hueber Verlag, 2009.
- SWAN, M. 1993. *Practical English Usage*. 25. impression. Oxford : University Press, 1993.

THE INFLUENCE OF ENGLISH ON GERMAN BUSINESS LANGUAGE

Abstract: When the relevant unit or structure of both languages is the same, linguistic interference can result in correct language production called **positive transfer**. However, language interference is most often discussed as a source of errors known as **negative transfer**.

The interferential mistakes adopted into German from English as the first acquired foreign language are a new linguistic phenomenon among our students at the University of Economics in Prague. Frequent interlinguistic mistakes caused by mechanical adoption of the English language have been sorted out in several groups according to their lexical, grammatical and orthographical features, analyzed and described in detail. The output is a set of exercises which is published under the title "German after English". It is an exercise book with a set of interactive exercises on a CD-ROM. Our purpose is to eliminate common mistakes which make communication difficult. The most important aspect is the necessity of a comparative approach to teaching languages, which can help eliminate or avoid such mistakes.

Keywords: lexical and grammatical interference, transfer, anticipation and correction of mistakes, comparative approach, German business language